

Innst. O. nr. 29

(2000-2001)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover

Ot.prp. nr. 9 (2000-2001) kap. 15 og 16

Til Odelstinget

SAMMENDRAG

Endringer i lo v 3.desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn

Innledning

Ved lov 16. juni 2000 nr. 44 ble det vedtatt omfattende endringer i lov 3.desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn. Endringene trer i kraft 1. januar 2001. I samråd med Pensjonstrygden for sjømenn foreslår departementet at det i tillegg gjøres enkelte administrative og hovedsakelig lovtekniske presiseringer. Endringene foretas dels i lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn, dels i lov 16. juni 2000 nr. 44. Endringene gjelder:

- Omfangsbestemmelsen i § 1 nr. 3 utvides slik at tidsrom arbeidstakeren mottar fødselspenger m.v. likestilles med tidsrom med sykepenger fra folketrygden.
- Bestemmelsene i kapittel VII om Pensjonstrygdens administrasjon forenkles.
- Det foretas visse justeringer i overgangsbestemmelsene i kapittel IX.
- Betegnelsen reder og rederavgift endres til rederi og rederiavgift.

Utvidelse av omfangsbestemmelsen i § 1 nr. 3

Etter sjømannspensjonstrygdloven § 1 omfatter Pensjonstrygden for sjømenn som hovedregel norske statsborgere og personer med fast bopel i Norge når de er arbeidstakere på skip og visse flyttbare innretninger i sjøen som er innført i norsk skipsregister. Arbeidstakeren omfattes av trygden så lenge ansettelsesforholdet om bord består, samt i visse perioder utover dette, blant annet når vedkommende mottar sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8 for sykdom inntruffet i tid som er pensjonsgivende i Pensjonstrygden for sjømenn.

Når arbeidstakeren mottar sykepenger fra folketrygden, skal trygdekontoret trekke arbeidstakeravgift til Pensjonstrygden fra i sykepengene. Pensjonstrygden for sjømenn opplyser at kontroll av trekkoppgjørslistene fra trygdekontorene viser at trygdekontorene i noen utstrekning trekker avgift i andre ytelser enn sykepenger og overfører trekkbeløpet til Pensjonstrygden. Det gjelder ytelser som beregnes som sykepenger, herunder fødselspenger, svangerskaps- og adopsjonspenger etter folketrygdloven kapittel 14, men det forekommer også trekk i rehabiliteringspenger, attføringspenger og dagpenger under arbeidsløshet. Når Pensjonstrygden blir oppmerksom på tilfeller der det ikke er lovhjemmel for å foreta trekk for pensjonsavgift, blir beløpet returnert til trygdekontoret for at det skal bli tilbakebetalt til arbeidstakeren. Det har ikke alltid vært mulig å oppdage slike feil.

Pensjonstrygden for sjømenn peker på at fødselspenger m.v. utbetales med samme beløp og ytes for samme periode som sykepenger, og at dette tilsier at disse ytelsene bør gi grunnlag for godskriving av pensjonsgivende fartstid på linje med sykepenger. Styret i Pensjonstrygden foreslår derfor at loven endres. Departementet er enig i dette.

Departementet foreslår at det presiseres i sjømannspensjonstrygdloven at tidsrom arbeidstakeren mottar nærmere angitte ytelser etter folketrygdloven kapittel 9 skal være omfattet av Pensjonstrygden for sjømenn i opptil 52 uker på samme måte som sykepenger, når tilfellet oppstår i tid arbeidstakeren er omfattet av Pensjonstrygden for sjømenn. Det foreslås at det samme skal gjelde for ytelser etter folketrygdloven kapittel 14 som beregnes som sykepenger, dvs. fødselspenger, svangerskaps- og adopsjonspenger.

Departementet foreslår at lovendringen trer i kraft 1. januar 2001, og at den gis virkning også for tidligere tidsrom der det er innbetalt arbeidstakeravgift.

Forenkling av bestemmelser om Pensjonstrygdens administrasjon

Pensjonstrygdens styre har foreslått at bestemmelsene om administrasjon forenkles, men at loven fortsatt skal inneholde bestemmelser om styret. Det foreslås at det fortsatt skal lovfestes at Pensjonstrygden ledes av et styre og at organisasjonene for arbeidsgivere og arbeidstakere til sjøs skal være representert i styret.

Departementet er enig i at bestemmelsene i sjømannspensjonstrygdloven om trygdens administrasjon forenkles, og at det fortsatt lovfestes hvordan styrets sammensetning skal være. Departementet foreslår at det fortsatt lovfestes at trygden ledes av et styre, og at en opprettholder dagens ordning med at styret har i alt fem medlemmer. To medlemmer med varamedlemmer oppnevnes etter forslag av sjømennenes organisasjoner og to medlemmer med varamedlemmer etter forslag av arbeidsgivernes organisasjoner. Det femte medlemmet skal være styrets leder.

Departementet foreslår at det nå lovfestes at styret oppnevnes av departementet, og at departementet fastsetter instruks for styret. Det foreslås at tilsetting av trygdens daglige leder (direktør) overføres fra Kongen til departementet.

Departementet foreslår at endringene trer i kraft 1. januar 2001.

Justering av overgangsbestemmelser

Overgangsbestemmelser for den som har folketrygdens uførepensjon m.v.

Ved lov 16. juni 2000 nr. 44 som trer i kraft 1. januar 2001, ble det blant annet vedtatt å avvikle en overgangsordning med å yte fastlåste lave sjømannspensjoner for fartstid før 1. januar 1967 for nye pensjonstilfeller. Fastlåste pensjoner som er innvilget, eller som blir innvilget med virkning før 1. januar 2001, skal løpe videre etter de tidligere bestemmelsene.

I § 28 nr. 2 heter det at de tidligere bestemmelsene skal gjelde for den som er innvilget eller innvilges bl.a. uførepensjon fra folketrygden med virkning fra et tidspunkt før 1. januar 2001. I samråd med Pensjonstrygden for sjømenn foreslår departementet at lovteksten klargjøres slik at det framgår at pensjonisten også må ha alderspensjon etter lov om pensjonstrygd for sjømenn før nevnte dato.

I sjømannspensjonstrygdloven § 29 nr. 2 er det videreført en regel om overgangstillegg som sikrer at en pensjonist med opptjent rett til sjømannspensjon ikke skal tape beløpsmessig på å ha uførepensjon fra folketrygden eller visse andre ytelser. Således skal størrelsen på uførepensjonen sammenlignes med hva sjømannspensjonen ville utgjøre dersom pensjonisten ikke hadde hatt uførepensjon.

Med virkning fra 1. januar 2001 er det innført et tillegg til sjømannspensjonen for personer som har minst 36 pensjongivende farts måneder i løpet av de

siste 60 månedene før pensjonen tas ut, se § 6. Tillegget skal også gis til personer som har løpende sjømannspensjon før fylte 67 år pr. 1. januar 2001.

Begrepet pensjongivende fartstid har hatt ulikt innhold gjennom tidene, og det er behov for å klargjøre at det begrepet som gjelder fra 2001 skal benyttes i alle tilfelle der det er aktuelt med tillegg etter sjømannspensjonstrygdloven § 6. Departementet foreslår at det presiseres i sjømannspensjonstrygdloven § 29 nr. 2 at tillegg etter § 6 skal tas med ved sammenlikning med uførepensjon m.v. når pensjonisten var medlem av pensjonstrygden (dvs. omfattet av § 1, jf. nr. 2) i minst 36 av de siste 60 månedene før pensjonen ble tatt ut.

Departementet foreslår at endringene trer i kraft 1. januar 2000.

Kapitalutløsning av små sjømannspensjoner som er under avvikling

Pensjonstrygden for sjømenn har opplyst at det i dag løper ca. 350 pensjoner der årspensjonen er lavere enn 4 pst. av grunnbeløpet, men der pensjonene ikke kan kapitalutløses fordi det ytes krigsfartstillegg for en måned eller noen få måneder. Pensjonstrygden peker på at forenklingshensyn taler for at disse små pensjonene bør kapitalutløses. Det dreier seg vesentlig om sjømenn som begynte tjenesten til sjøs i tiden juni-desember 1945, slik at pensjonistene ikke kan sies å være egentlige krigsseilere eller enker etter krigsseilere. Styret i Pensjonstrygden for sjømenn foreslår at loven endres, slik at sjømannspensjoner med krigsfartstillegg for få måneder kan bli kapitalutløst. Departementet er enig i dette.

Departementet foreslår følgelig å oppheve begrensningen om at små sjømannspensjoner som ytes etter overgangsbestemmelser ikke kan kapitalutløses hvis det ytes krigsfartstillegg.

Departementet foreslår at endringen trer i kraft 1. januar 2001.

Endringer i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser

Unntak fra skadeserstatningslovens regler om arbeidsgiveransvar ved svikt ved utveksling av opplysninger mellom pensjons- eller trygdeordningene - samordningsloven § 25 nr. 2

Departementet foreslår at hver tjenestepensjonsordning selv dekker tap ved feilutbetalinger der meldesystemet for samordning har sviktet.

Reglene i samordningsloven er utformet slik at folketrygdens ytelser utbetales fullt ut, mens andre samordningspliktige ytelser reduseres etter nærmere regler gjennom samordningsfradrag. Systemet er komplisert.

For at pensjonsordningene skal kunne bistå hverandre med opplysninger raskest mulig, er det etablert et registrerings- og meldesystem mellom de forskjel-

lige pensjons- eller trygdeordningene. Reglene som gjelder på dette området har nylig vært gjennomgått og revidert.

Den som krever en pensjons- eller trygdeytelse har etter samordningsloven plikt til å gi opplysninger om andre ytelser som han eller hun mottar eller har rett til. Pensjons- eller trygdeordningene har etter samordningsloven plikt til å bistå hverandre ved gjennomføringen av samordning og tilpassing av ytelsene. Nødvendige opplysninger kan utveksles mellom ordningene uten hinder av taushetsplikt.

I det registrerings- og meldesystemet som er etablert, virker trygdekontoret som en sentral som setter de forskjellige tjenestepensjonsordningene i forbindelse med hverandre.

Trygdekontoret skal dessuten gi tjenestepensjonsordningene relevante opplysninger om ytelser fra folketrygden, slik at tjenestepensjonsordningene kan foreta korrekt samordning og tilpassing med folketrygdytelsene.

Når svikt i meldesystemet fører til at det utbetales for høy ytelse pga. manglende eller feil samordning, kan pensjons- eller trygdeordningen kreve beløpet tilbakebetalt fra stønadsmottakeren.

Etter dagens praksis kan en pensjons- eller trygdeordning anses for å være ansvarlig for tap en annen ordning er påført når meldesystemet svikter, slik at ytelsen utbetales uten at det er foretatt samordningsfradrag, eller at fradraget har vært for lavt.

Det har i en del tilfeller blitt reist erstatningskrav fra tjenestepensjonsordninger som har utbetalt for høy ytelse mot et trygdekontor eller en tjenestepensjonsordning som ikke har oppfylt meldeplikten. Et slikt erstatningsansvar er gjerne begrunnet i de alminnelige erstatningsreglene i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning.

Trygdeetaten har hittil hatt en liberal praksis i slike saker, og har stort sett erstattet tap tjenestepensjonsordningene har hatt når bl.a. meldesystemet har sviktet.

Etter departementets syn er det hensiktsmessig med et system for registrering av ytelser og for utveksling av opplysninger som trengs for å foreta korrekt samordning. Trygdeetaten og trygdekontorene har i dag en sentral rolle i dette systemet.

Etter departementets oppfatning bør tjenestepensjonsordningene være ansvarlig for feilutbetalinger på sine områder.

Tjenestepensjonsordningene vil etter de gjennomførte lovendringene i større grad enn tidligere kunne få tapet dekket ved tilbakekreving når pensjonistene ikke har oppfylt sin opplysningsplikt. Departementet vil peke på at mulighetene for å få krevd tilbake feilutbetalt pensjon i stor grad vil avhenge av tjenestepensjonsordningenes forhold, blant annet den informasjon de gir sine pensjonister når ytelser innvilges og senere.

På denne bakgrunn foreslår departementet at det lovfestes at svikt ved utveksling av opplysninger mellom pensjons- eller trygdeordningene ikke skal gi grunnlag for erstatning etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning kapittel 2 som omhandler det offentlige og andre arbeidsgiveres ansvar. Dette vil innebære at hver tjenestepensjonsordning selv dekker tap ved feilutbetalinger der meldesystemet har sviktet, og som ordningen ikke får krevd tilbake fra pensjonisten.

Departementet foreslår at endringen trer i kraft 1. januar 2001.

Korrigerende av omfangsbestemmelsene - samordningsloven § 1

Departementet foreslår at samordningsloven § 1 nr. 2 oppheves. Bestemmelsen er i dag uten betydning.

Endringen foreslås å tre i kraft straks.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover

I

I lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn gjøres følgende endring:

§ 1 nr. 3 bokstav b skal lyde:

- b) sykepenge etter folketrygdloven kapittel 8 for sykdom inntruffet i tid der arbeidstakeren er omfattet av trygden etter bestemmelsene i denne paragrafen, jf. § 2. Det samme gjelder omsorgspenger, pleiepenge, opplæringspenge, fødselspenge, svangerskapspenge og adopsjonspenge etter folketrygdloven kapitlene 9 og 14 i inntil 52 uker når tilfellet oppstår i tid der arbeidstakeren er omfattet av trygden.

II

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 1 nr. 2 oppheves.

§ 25 nr. 2 nytt tredje punktum skal lyde:

Svikt ved utveksling av opplysninger skal ikke gi grunnlag for erstatning etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning kapittel 2.

§ 25 nr. 2 någjeldende tredje punktum blir fjerde punktum.

III

I lov 16. juni 2000 nr. 44 om endringer i lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn mv. gjøres følgende endringer:

I § 3 nr. 2 andre ledd skal ordet «rederens» endres til «rederiets».

I § 8 første ledd bokstav b skal ordet «redere» endres til «rederier».

I § 10 første ledd første punktum skal ordet «Rederen» endres til «Rederiet», og i andre punktum skal «rederen» endres til «rederiet».

I § 11 første ledd skal «Reder» endres til «Rederiet» og «rederen» endres til «rederiet».

I § 12 første ledd andre punktum skal ordene «rederavgift» og «rederen» endres til henholdsvis «rederavgift» og «rederiet». I andre ledd skal «rederen» endres til «rederiet», og i tredje ledd skal «Rederen» endres til «Rederiet».

§ 17 skal lyde:

Pensjonstrygden ledes av et styre på fem medlemmer som oppnevnes av departementet for fire år om gangen. To medlemmer med varamedlemmer oppnevnes etter forslag av sjømennenes organisasjoner og to medlemmer med varamedlemmer etter forslag av arbeidsgivernes organisasjoner. Det femte medlem skal være styrets leder.

Departementet fastsetter instruks for styret.

§ 18 skal lyde:

Departementet tilsetter trygdens daglige leder.

§ 19 skal lyde:

Pensjonstrygdens regnskap revideres av Riksrevisjonen.

I § 25 første ledd bokstav c skal ordet «reder» endres til «den».

§ 28 nr. 2 skal lyde:

Den som er innvilget eller innvilges *alderspensjon etter denne loven* og uførepensjon, foreløpig uførestønad, rehabiliteringspenger eller attføringspenger fra folketrygden eller avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav d med virkning fra et tidspunkt før 1. januar 2001, har rett til alderspensjon etter bestemmelsene i denne loven som gjaldt før denne datoen, herunder pensjon etter satser som nevnt i nr. 1. Pensjonen ytes etter de tidligere bestemmelsene også etter at pensjonisten er fylt 67 år.

§ 28 nr. 4 skal lyde:

Alderspensjon, enkepensjon og overgangsstønad som ytes *etter nr. 1 - 3 i denne paragrafen*, utløses med kapitalverdien, hvis

- årspensjonen er mindre enn et beløp som svarer til 4 prosent av folketrygdens grunnbeløp og
- det *ikke foretas* samordning med personskadepensjon.

Styret gir nærmere regler om kapitalutløsningen.

§ 29 nr. 2 andre punktum skal lyde:

Ved sammenligningen medregnes et eventuelt tillegg etter § 6 *for den som var omfattet av § 1, jf. § 2 i denne loven i minst 36 måneder i løpet av de siste 60 månedene før den måned pensjonen ble tatt ut (virkningstidspunktet)*.

IV

Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

- Endringen i lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn § 1 nr. 3 trer i kraft 1. januar 2001. Endringen får virkning også for tidligere tidsrom dersom det er betalt arbeidstakeravgift for tiden.
- Endringene i lov 16. juni 2000 nr. 44 om endringer i lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn mv. trer i kraft 1. januar 2001.
- Endringen i samordningsloven § 1 trer i kraft straks.
- Endringene i samordningsloven § 25 trer i kraft 1. januar 2001.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 4. desember 2000

May-Helen Molvær Grimstad
leder

Inger Stolt-Nielsen
ordfører

Oddbjørg Ausdal Starrfelt
sekretær